

Presentatie De Boog

Doel van de presentatie is duidelijkheid te geven over hoe de gezamenlijke inspanningen van Esdege Reigersdaal en Heliomare Onderwijs bijdragen aan de ontwikkeling en de onderwijsvoortgang van een groep leerlingen met complexe ondersteuningsbehoeften die specifieke ondersteuning nodig hebben. Op 30 september willen we graag met u in gesprek hoe De Boog hieraan bijdraagt. In dit begeleidend schrijven geven we een voorschot op de uitgangspunten die aan de basis liggen voor het ontstaan van De Boog. Aan de hand van de Routekaart (Movisie, Schuman) wordt het ontstaan van De Boog toegelicht en willen we jullie meenemen in het pad dat de afgelopen twee jaar gelopen is. Wat hebben we bereikt, in welke fase zitten we nu, wat is de rol van onderwijs hierin. Op een aantal aspecten zullen we tijdens het gesprek terugkomen:

- Uitgangspunten vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen
- Over welke kinderen hebben we het nu?
- Waarom contactgericht spelen en leren als basis?
- Waarom kan dat niet binnen het onderwijs zoals dat nu georganiseerd is?
- Wat voegt De Boog toe?
- Hoe bieden we kwaliteit?
- Wat is het perspectief voor deze leerlingen?

Wat is het doel van onderwijs? Onderwijs dient een hoger doel dan het aanleren van kennis, vaardigheden en attitude: het gaat om het *voorbereiden van individuen op de wereld die komen gaat* (<https://www.vernieuwonderwijs.nl/wat-is-het-doel-van-onderwijs/>).

Hier liggen een aantal principes aan de basis:

- Het Internationale verdrag voor de rechten van het kind, waarin wordt benoemd dat ieder kind recht heeft op onderwijs en om zich naar vermogen te ontwikkelen, mee te kunnen doen en - waar mogelijk - bij te dragen aan de samenleving. Daarbij hoort dat het kind het recht heeft om te leren.
- Vanuit de Wet op passend onderwijs hebben alle kinderen recht op onderwijs en, indien nodig, extra ondersteuning, begeleiding en/of zorg om onderwijs mogelijk te maken. De uitgangspunten van passend onderwijs:
 - Ieder kind heeft recht op passend onderwijs en een ononderbroken schoolloopbaan.
 - Indien nodig een onderwijsarrangement dat zich richt op leren, ontwikkelen van de eigen kracht en mee kunnen doen, maar ook zelf een bijdrage kunnen leveren aan het geheel.
 - Maatwerk is aan de orde voor elke leerling die extra ondersteuning krijgt, waarbij naar de leerling geluisterd wordt en toegewerkt naar (meer) eigen regie en eigenaarschap.

(Schuman, 2020)

- Universal Design for learning (UDL). Dit zorgt ervoor dat leerlingen altijd toegang hebben tot alle aspecten van het leren. Het UDL is een wetenschappelijk valide raamwerk voor het begeleiden van een onderwijspraktijk die:

- Flexibiliteit biedt voor de manieren waarop informatie wordt gepresenteerd, de manieren waarop de leerlingen reageren of kennis en vaardigheden laten zien, en de manieren waarop leerlingen geactiveerd worden.
- Belemmeringen voor het onderwijs wegneemt, de juiste voorzieningen, ondersteuning en uitdagingen biedt en hoge verwachtingen hanteert voor het succes van alle leerlingen, inclusief leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. (Mitchell, 2014)

Ieder kind heeft dus recht op onderwijs, en dit past in de visie van Heliomare: “Niemand aan de zijlijn”. Heliomare wil kinderen een passende onderwijsplek bieden. Hierbij wordt gekeken naar wat nodig is, ook wanneer een kind niet automatisch mee kan komen in één van de reguliere trajecten.

De leerlingen van De Boog zijn leerlingen met een autisme spectrum stoornis die om welke reden dan ook niet meer, of zeer onvoldoende, profiteren van het bestaande onderwijsaanbod.

In de praktijk bestaat deze groep uit kinderen met autisme die:

1. Op een school voor (speciaal) onderwijs zitten, maar er vastlopen en/of niet tot leren komen;
2. Thuiszitten, omdat ze zijn uitgevallen vanuit onderwijs;
3. In dagbesteding zitten, omdat ze het huidige onderwijsaanbod in een bepaalde setting niet aan kunnen;
4. Na (basis)onderwijs in dagbesteding terecht komen, omdat ze niet bij bestaande (traditionele) systemen/ structuren kunnen aansluiten.

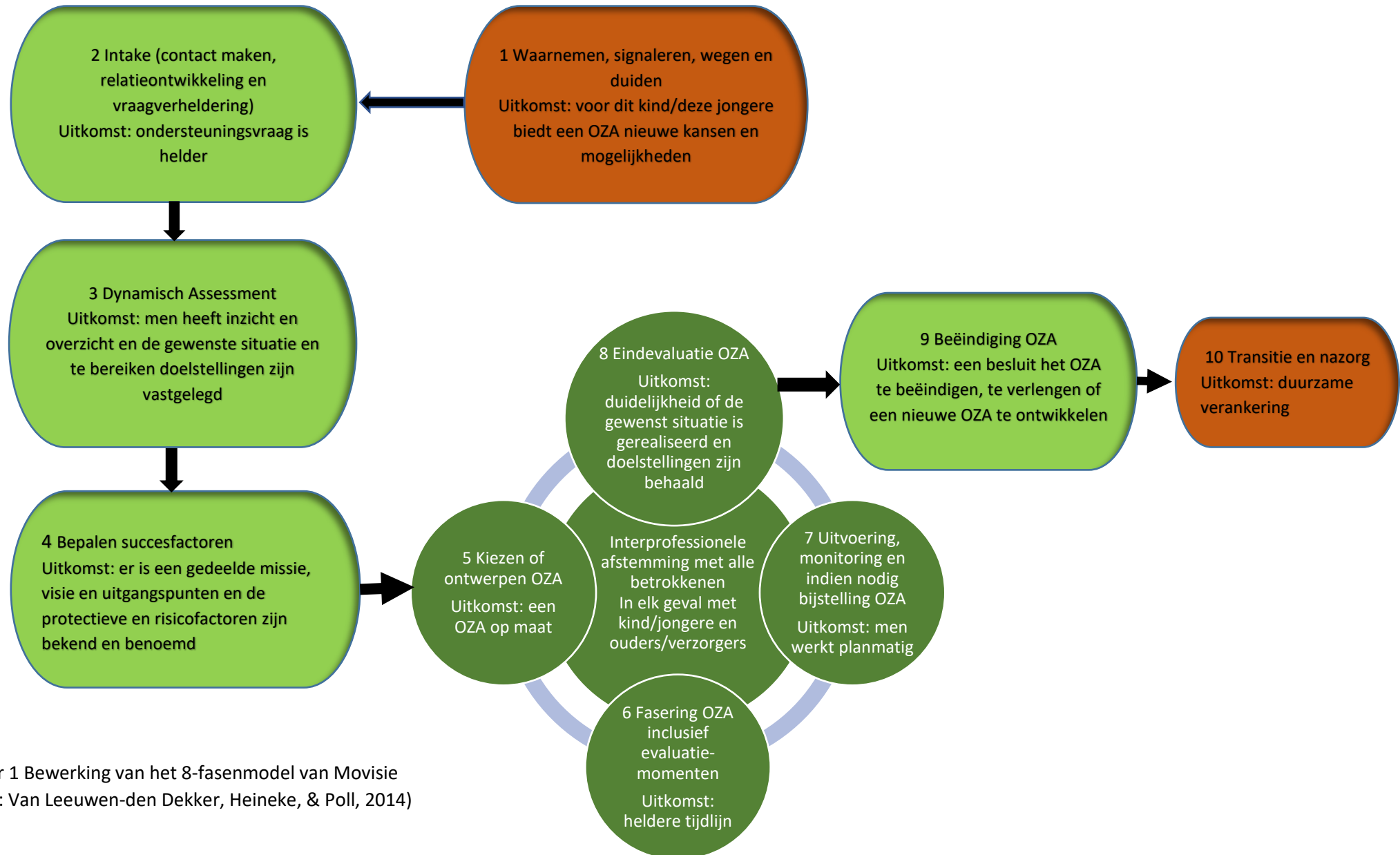
De leerlingen hebben verschillende ontwikkelingsleeftijden op verschillende ontwikkelingsgebieden. Binnen het onderwijs moet er rekening gehouden worden met deze enorme diversiteit.

De nadruk bij het onderwijs op De Boog ligt op de volgende doelen:

- Ontwikkeling van de leerling op alle deelgebieden stimuleren en bevorderen.
- Het welbevinden en zelfbeeld van de leerling versterken.
- Participatie bevorderen door weerbaarheid en zelfredzaamheid te trainen.
- Onderwijsaanbod op maat realiseren.
- Interprofessioneel samenwerken, waarbij leerling en ouders als volwaardige partners worden gezien.
- Een veilig pedagogisch klimaat realiseren voor elke leerling.
- Sociale veiligheid in de groep waarborgen.

Hierbij moet tegemoetgekomen worden aan de verschillen tussen leerlingen en gedifferentieerd worden op mogelijkheden en ondersteuningsbehoeften. Bij deze leerlingen zijn de ondersteuningsbehoeften zeer complex en het aansluiten op de mogelijkheden van de leerling een nog grotere uitdaging. De visie en basishouding vanuit het contactgericht spelen en leren, geven het denken en handelen richting en inhoud. Kijkend vanuit het Verdrag voor de rechten van het kind, de visie van passend onderwijs en het Universal Design for Learning betekent dit dat onderwijsmaterialen en -activiteiten ontworpen moeten worden waardoor de leerdoelen bereikbaar zijn voor individuen met grote onderlinge verschillen (*in vermogen en vaardigheden op het gebied van spreken, bewegen, lezen, schrijven, herinneren, organiseren (executieve functies) en aanwezig en betrokken te zijn*). Dit heeft niet alleen betrekking op inhoud, maar ook op doelen, methoden en manieren van monitoren, evalueren en toetsen.

Routekaart voor het ontwerpen, uitvoeren, monitoren en evalueren van een onderwijszorgarrangement (OZA)

Figuur 1 Bewerking van het 8-fasenmodel van Movisie
(Bron: Van Leeuwen-den Dekker, Heineke, & Poll, 2014)

Fase 1: Waarnemen: signaleren, wegen en duiden

De Boog is een ouderinitiatief. Het idee ontstond bij drie moeders die uitgaande van kansen en de mogelijkheden van hun kinderen met autisme, geloven dat elk kind met autisme zich optimaal kan ontwikkelen zolang je biedt wat ze nodig hebben; een individuele aanpak, afgestemd op het niveau, de behoeften en motivatie van het kind. In contact komen met het kind is hierbij de basis, vanuit veel 1-op-1 aandacht. Zij zagen dat huidige onderwijs- en zorginstellingen deze aanpak voor hun kinderen wel wilden, maar niet konden bieden. Los van elkaar zijn deze ouders gestart met een zeer intensief thuisprogramma; contactgericht spelen en leren. Zij zagen hun kinderen met deze aanpak - tegen alle prognoses in - opbloeien en zich ontwikkelen.

Twee leerlingen werden toen geplaatst op De Alk, de derde bleef op het ODC. De moeders zagen echter dat ondanks alle goede inspanningen hun kinderen in de onderwijs- en zorginstellingen waar ze zaten meer en meer over- of ondervraagd werden. Met als gevolg dat twee van de kinderen overgingen op 'overleven', wat zich thuis uitte in gedragsproblematiek en een stagnatie in de ontwikkeling. Zowel De Alk als het ODC zagen een meerwaarde in het contactgericht spelen en leren, maar het was niet mogelijk om dat binnen de bestaande settings aan te bieden.

Vanuit de visie van De Alk om ieder kind te kunnen bieden wat het nodig heeft ("Niemand aan de zijlijn") zijn er gesprekken ontstaan tussen de ouders en De Alk. Wat hebben deze kinderen nodig, vanuit de visie van ouders én school? Conclusie: door een combinatie van complexe functionerings- en participatieproblemen hebben deze kinderen op dit moment een andere behoefte aan zorg, ondersteuning en onderwijsbegeleiding dan de andere kinderen op school. De gevraagde zorg en ondersteuning is intensief en gespecialiseerd en kan alleen in kleinere groepen gerealiseerd worden. Vanuit dit punt zijn er gesprekken gestart om gezamenlijk te gaan kijken naar de mogelijkheden om een integraal aanbod te organiseren vanuit de basishouding Contact gericht Spelen en Leren, en waarin maatwerk op het gebied van onderwijs geleverd kan worden voor ieder kind. Een onderwijszorgarrangement.

Fase 2: Contact maken, vraagverheldering en relatieontwikkeling

Allereerst is gekeken wat de mogelijkheden waren binnen De Alk. Er werd een onderwijszorggroep (OZG) gestart en onderzocht of deze opzet een passende oplossing bood voor deze specifieke kinderen. Hoewel de OZG voldeed aan een aantal belangrijke criteria, ontbrak de mogelijkheid om intensief contact en constante, specifieke aandacht, voor sensorische aspecten te bieden. Dit terwijl juist deze aspecten ingang zijn tot onderwijs voor deze kinderen. Geconcludeerd werd om verder samen op te trekken en te zoeken naar mogelijkheden, maar dan op een locatie buiten De Alk. De Alk wilde zich inzetten om voor deze kinderen passend onderwijs te bieden vanuit het recht op onderwijs. Hier kwam ook Esdege Reigersdaal in beeld.

Fase 3: Dynamisch Assessment - overzicht krijgen en formuleren gewenste situatie en te bereiken doelstellingen

Esdege Reigersdaal wilde de verantwoordelijkheid voor het zorgdeel op zich nemen. Zij faciliteren een locatie en mankracht. Ook het samenwerkingsverband Noord Kennemerland (PO en VO) wordt meegenomen in het initiatief. Er wordt gevraagd een businesscase te schrijven. Vanuit de consultant worden nog twee leerlingen aangedragen die mogelijk baat zouden hebben bij dit aanbod.

Met elkaar wordt de gewenste situatie/setting beschreven. De noodzakelijke deskundigheid, voorzieningen en ondersteuning, begeleiding en/of zorg worden beschreven en er wordt besproken welke partijen betrokken zijn en wie welke rol, taken en verantwoordelijkheid heeft.

Ook over de doelstelling is er overeenstemming:

Het doel van De Boog is kinderen met autisme in een veilige vertrouwde omgeving tijdelijk door middel van intensieve individuele begeleiding, maatwerk te bieden voor ontwikkeling op onder andere emotioneel, cognitief, sensorisch, communicatief en sociaal gebied. Door middel van intensieve begeleiding (individueel én in de groep) en afstemming met de kinderen, ouders, leerkracht en begeleiders in een multidisciplinaire setting, zorgt het centrum ervoor dat de kinderen hun onderwijspakket op maat aan kunnen, weer tot bloei komen en zich aan kunnen sluiten bij het onderwijs, dagbesteding of een andere vorm van maatwerk.

Fase 4: Bepalen succesfactoren en het kiezen van een strategie

De gesprekken gaan voort. Wat kan ons helpen het perspectief, de gewenste situatie, werkelijkheid te laten worden. Waar ligt onze gezamenlijke kracht?

Missie:

De Boog biedt kinderen met autisme een veilige thuishaven, van waaruit ze zich kunnen ontwikkelen. Deze kinderen zijn leerbaar, maar hebben door hun autisme specifieke omstandigheden en begeleiding nodig om tot leren te komen. Elk kind krijgt individueel maatwerk waar nodig en doet mee waar mogelijk. Binnen of buiten de klas. Plezier, balans en eigen motivatie zijn belangrijke uitgangspunten.

Visie:

De Boog stemt af op het kind en zijn ouders. Elk kind bekijken we met een open, niet-oordelende blik en zonder verwachtingen. Elke dag opnieuw. Op basis van datgene wat het kind op een bepaald moment (aan)kan en zijn motivatie, stellen we grote en kleinere doelen. Volgens individuele ontwikkelingsplannen en met veel evaluatiemomenten. Zo zet elk kind altijd op zijn eigen tijd een logische volgende stap in zijn ontwikkeling, zonder dat we hem overvragen. Deze leerlingen krijgen naast de begeleiding in zeer kleine groepen veel 1-op-1 begeleiding, waarin contact, mogelijkheden en een speelse werkwijze centraal staan. Ouders zijn nauw betrokken bij alles wat wij doen. Zij kennen hun kind immers het beste.

Doelstelling:

Het maximaal ontwikkelen van kinderen met autisme met als doel uitstroming naar onderwijs of dagbesteding.

Samenwerking staat centraal:

Wat is nodig om dit onderwijszorgarrangement te realiseren. Hebben we de juiste mensen, hoe gaan we elkaar informeren en hoe gaan we samenwerken op basis van gelijkwaardigheid?

Fase 5: Het ontwerpen van een nieuw arrangement: De Boog

Zoals eerder benoemd waren bestaande arrangementen niet passend en is er een nieuw arrangement ontwikkeld.

En zo ontstaat 'De Boog'. Op 1 maart 2018 ging De Boog van start.

Fase 6: Planning

De ontwikkelingen gingen door het gereedstaan van de locatie en aanbod van voldoende leerlingen snel. Hierdoor kon er op 1 maart 2018 gestart worden met De Boog.

Er is een planning gemaakt van evaluaties op gestelde leerling-doelen door middel van leerling besprekingen. Hierbij wordt de zorgcyclus gevolgd die ook binnen De Alk gehanteerd wordt. Doelen worden vastgesteld en geëvalueerd met behulp van CED leerlijnen en leerling besprekingen.

Op beleidsmatig niveau is er overleg tussen leidinggevende en orthopedagogen: Hoe verloopt het proces zoals vooraf gepland? Wat zijn de effecten hiervan? Zijn tussentijdse aanpassingen nodig? Waar liggen taken en verantwoordelijkheden?

Fase 7: Uitvoering = altijd samen!

Vanuit de gestelde kaders werkt iedereen hard om de gestelde visie en uitgangspunten vorm te geven en de doelstelling te behalen. Door middel van tussentijdse evaluaties in de vorm van leerling besprekingen, teamoverleg en beleidsmatig overleg wordt gekeken wat er werkt, wat nog niet en wat beter kan. Welke successen worden behaald (zowel op leerling niveau als op samenwerkingsniveau). Monitoring op proces, inhoud en ontwikkeling van de leerling.

Fase 8: Evaluatie

Na een jaar heeft er een evaluatieonderzoek plaatsgevonden door middel van evaluatiegesprekken en een enquête onder de collega's, betrokkenen, en ouders van De Boog. Het doel van dit onderzoek was het in kaart brengen van de volgende evaluatiepunten: Waar staan we, wat gaat goed, wat zijn aandachtsgebieden? Hoe gaat de samenwerking?

Uit het onderzoeksverslag kwamen aanbevelingen op het gebied van planning en organisatie die zijn opgepakt. Ook de visie is aangescherpt.

Vanaf dit punt hebben we ons weer opnieuw gericht op fase 6 en 7: planning en uitvoering.

Met elkaar is geconstateerd dat ondanks de bestaande verschillen en verbeterpunten het belang en de meerwaarde van De Boog wordt gezien en is de status van Pilot omgezet in een vraag gestuurd aanbod. De Boog biedt een unieke vorm van onderwijs in combinatie met zeer intensieve begeleiding. Doordat onderwijs en zorg elkaar hierin aanvullen en versterken is dat een integraal aanbod. De verbeterpunten zijn aangepakt en met elkaar zijn we in de fase dat er steeds meer afstemming en bewustwording komt over waarom we de dingen doen die we doen. Vanuit de visie van contactgericht spelen en leren is onderwijs steeds meer voorliggend in de uitvoering in de praktijk. Er is stevig ingezet op samenwerking, afstemming en ondersteuning.

Fase 9: Beëindiging arrangement

Het perspectief is duidelijk. Bij iedereen is bekend dat een plek op De Boog tijdelijk is: Uitstroom naar onderwijs of dagbesteding, of een ander passend aanbod binnen een termijn van ongeveer drie jaar. Soms kunnen er situaties zijn die zodanig van invloed zijn dat de doelstelling/ hulpvraag die bij plaatsing is geformuleerd in de periode van drie jaar niet behaald kan worden.

In overleg met ouders en het samenwerkingsverband wordt dan gezocht naar een passende vervolgplek voor het kind. Een vervolgplek is passend als voldaan kan worden aan de ondersteuningsbehoefte van dit kind en als de verwachting er is dat het kind er verder kan groeien.

Ieder jaar wordt gekeken of de leerling uitgeplaatst kan worden. Één leerling is ondertussen succesvol doorgestroomd. Voor de overige leerlingen is de plaatsing voortgezet en wordt dit jaar onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor uitstroom.

Is dit een bestaande setting of is een ander arrangement noodzakelijk?

Fase 10 Transitie en nazorg

Één leerling is ondertussen succesvol doorgestroomd naar een structuurgroep op de Alk. Hier is een zorgvuldig traject aan vooraf gegaan. Nadat duidelijk was wat de ondersteuningsbehoefte en mogelijkheden van deze leerling zijn, is een geleidelijke overstap door middel van een wenperiode op De Alk vormgegeven. Met de start van dit schooljaar heeft de leerling de overstap volledig kunnen maken. In nauwe samenwerking tussen ouders, onderwijs en zorg, wordt gekeken naar de mogelijkheden, en welke ondersteuning, begeleiding en/of zorg de leerling nodig heeft om de overgang tot een succes te maken.